

DE TEKST
DER SMEEKELINGEN VAN AESCHYLOS
VÓÓR DRIE EEUWEN EN THANS.

Eene vraag, meermalen door beschaafde niet-Litteratoren als belangrijk gedaan, wordt telkens door een groot aantal wetenschappelijke beoefenaars der Litteratuur als geheel onbelangrijk verworpen; het is de vraag naar de beteekenis en de waarde der Tekstkritiek.

Trouwens zeldzaam vertoont zich die vraag zuiver als zoodanig. Meestal komt zij voor als een ongeloovig twijfelen aan de zekerheid van de uitkomsten der Tekstkritiek, of als een ontkennen van hun belang, óf eindelijk als een bestrijden van haar »beginsel."

De beoefenaars der Litteratuur in *Duitschland* en *Frankrijk*, voor een deel ook de *Engelschen* en *Nederlanders*, erkennen en bezigen de Tekstkritiek als een belangrijk deel hunner Wetenschap. Maar te ligt versmaden zij het wederleggen van den drieledigen aanval, zoo even geschetst, en die zich soms onder nog buitensporiger vormen kan voordoen.

Die aanval is onregtvaardig. De uitkomsten der Tekstkritiek hebben dezelfde zekerheid als die der meeste andere wetenschappen en volgen in mate daarvan onmiddellijk op die der Natuurwetenschappen zelve; het »beginsel" der Tekstkritiek, zoo men er een wil aannemen, is de kennis van vorm en inhoud der teksten zelve, dat is kennis van de taal en van de realia. Deze beide punten moeten erkend worden door ieder onpartijdig wetenschappelijk onderzoeker; dat ook onze Wetenschap soms door enkele personen slecht wordt vertegenwoordigd, heeft zij met de overige gemeen.

Alleen het derde punt, dat de Tekstkritiek geene *belangrijke* uitkomsten geeft, kan met schijnbaren grond worden volgehouden. Ik

zou zeggen, met regt, zoo men in ons Vaderland de tegenwerping plagt te hooren, die b. v. MACAULAY in een zijner *Essays*[1] maakt, beweerende, dat de Studie der beide Classieke Talen aan belang absoluut zal winnen maar relatief verliezen; dat die Studie steeds zal vooruitgaan, maar dat de andere Wetenschappen het sneller doen. Dit is ontegenzeggelijk, wanneer men in het oog houdt, dat MACAULAY spreekt van de Studie der Classieke Litteratuur als middel tot vorming van den beschaafden stand; van dit oogpunt uit kunnen de Litteratoren zich en hunne Wetenschap enkel schaden door de tegenwerping te ontkennen, zoo lang dit gaan wil.

In ons land hoort men echter zeer dikwijls het absolute belang der Tekstkritiek ontkennen, men hoort haar uitmaken voor woordenzifterij en voor wat niet al. Ik heb mij voorgesteld, een praktisch betoog van het tegendeel te geven, door het opzettelijk behandelen van den invloed der Tekstkritiek op een schoon dichtstuk der Oudheid. Er zal blijken, dat dit dichtstuk vóór de toepassing der Tekstkritiek *volstrekt onleesbaar* was; dat het door haar *leesbaar* is geworden, en meer en meer terug gebragt wordt tot den vorm, dien het voor meer dan twintig eeuwen van zijnen maker, den grooten Treurspeldichter AESCHYLOS, ontvangen heeft; eenen vorm, dien wij niet behoeven te wanhopen op zeer weinig na te zullen bereiken.

Wat was de tekst der *Smeekelingen* in het jaar 1518? Een middelmatig, bij een anderen schrijver zou men zeggen een slecht Hs., thans in de Groothertooglijke Boekerij te *Wolfenbüttel* bewaard en in de Noten aangeduid door de verkorting *Guelf.*,[2] geraakte in handen van den geleerden Boekdrukker ALDUS MANUTIUS den oudere, die van c. 1445 tot 1515 leefde, en zich hoofdzakelijk te *Venetie* ophield, of althans in die zijner erven; zooveel is zeker, dat het eerst na den dood van ALDUS,

---

[1]) Critical and Historical Essays, contributed to the Edinburgh Review. In five Volumes. Leipz., B. Tauchn. Jun. 1850, 8°. min. Vol. III. Lord Bacon, p. 13—16.

[2]) Vgl. MARKSCHEFFEL, De emendatione fabulae Aeschyliae quae Supplices inscribitur, in het *Rheinische Museum für Philologie* van WELCKER en RITSCHL, Jaargang V, 1847, 48, bl. 161—216, vooral bl. 178. Binnen kort hoop ik in staat te zijn, den *Guelferbytanus* zelf in oogenschouw te nemen.

in Februarij 1518 door hen werd uitgegeven[3], want, zegt FRANCISCUS ASULANUS in de Voorrede, bl. 2: »multi post Aldi mor»tem ex officina nostra tum latini, tum graeci libri prodierunt: »in quibus pauca admodum desiderari posse videantur, neque »tamen ulla ratione voti compotes futuri sumus, nisi omnes »planè et latinae et graecae li(n)guae authores absolverimus. »Ac nunc quidem quas Aeschyli tragoedias habere potuimus, »emittimus, ut edito iam Sophocli et Euripidi is quoque qui »reliquus erat tragoediarum scriptor, accederet." De firma ALDUS (»unum hoc et Andreas pater, unum hoc et ego et Fe»dericus frater agimus"), de firma ALDUS stelde zich dus niets anders voor dan in den minstmogelijken tijd een meestmogelijk aantal Classieke Schrijvers in gedrukte uitgaven verkrijgbaar te stellen en daardoor aan de alleszins dringende behoefte van het oogenblik te voorzien.

Dat derhalve de *Aldijnen* voor zoover mij bekend is slechte uitgaven zijn, moet niet verwonderen maar is aan twee redenen toe te schrijven: zij werden in den haast gemaakt, en naar de goedkoopste, dus in den regel de slechtste Hss. Ik wil niet beslissen of men dès ondanks niet althans van AESCHYLOS eene betere uitgave had kunnen leveren: wij zijn den ALDI dank schuldig voor hun voorzien in de dringende behoefte des oogenbliks, alleen wegens het verwaarloozen of misschien zelfs opzettelijk vernielen hunner Hss. na het gebruik verdienen zij afkeuring. Had men slechts, nu er van de meeste *Classici* ééne uitgaaf bestond, al het mogelijke gedaan om de tweede in ééns zoo goed mogelijk te krijgen[4].

---

3) *Αἰσχύλου Τραγῳδίαι ἕξ. Προμηθεὺς Δεσμώτης, Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις, Πέρσαι, Ἀγαμέμνων* (de *Agamemnon* en de *Χοηφόροι* met de drie bekende lacunes waaruit het begin der *Χοηφόροι* nog verloren is, als één enkel stuk). *Εὐμενίδες, Ἱκέτιδες*, Venetiis in aedibus Aldi et Andreae soceri, 1518 mense Februario, 12.

4) Het hier aangevoerde omtrent de uitgaven van ALDUS is eene min of meer algemeen aangenomen meening, die ik gaarne tot de mijne maak, maar zonder haar opzettelijk te toetsen. Alle vroegere uitgaven vindt men opgesomd en beoordeeld bij BUTLER (z. ben.) VIII Praef. bl. VIII vlgg. Men vergelijke ook de Voorrede van ALDUS op zijnen HESIODUS bij FABRICIUS, *Bibliotheca Graeca*, VI. X. T. XIII. bl. 606 vlgg. Hamb. 1726. 4°.

Aan AESCHYLOS is het geluk te beurt gevallen, dat èn het Hs. der ALDI bewaard is gebleven, èn terstond de tweede uitgaaf volgens de hulpmiddelen van den toenmaligen tijd inderdaad uitmuntend moet worden genoemd. Vier en dertig jaren na de *Aldijnsche* uitgaaf verscheen die van ROBORTELLUS[5], in 1552. Wie de Editie van ROBORTELLUS leest en gebruikt, zal voor den zedigen, vlijtigen en in zijn spreken hoogst eenvoudigen man eene ware genegenheid opvatten, daar uit alles blijkt, hoe veel hij met zijne geringe hulpmiddelen ten uitvoer heeft gebragt. De *Agamemnon* en de *Offerplengsters* waren bij ALDUS tot één vormloozen klomp vereenigd, daar het begin en dus ook de titel van het laatste stuk verloren is; ROBORTELLUS vond de lacune, welke tevens het slot van den *Agamemnon* over eene uitgestrektheid van 513 vss. inneemt, en de nog grootere van 757 vss. midden in den *Agamemnon*; den tekst der drie eerste stukken, *Prometheus*, *Zeven tegen Thebe*, *Perzen* verbeterde hij, volgens de wijze zijner eeuw, uit »vele" Hss., dien der vier overigen, *Agamemnon*, *Offerplengsters*, *Eumeniden*, *Smeekelingen* uit één enkel Hs. van zijnen vriend MARIANUS SAVELLUS, uit het beroemde adellijke huis der SAVELLI, iemand van groote liefhebberij voor Litteratuur, op wiens verzoek hij ook de uitgaaf op zich had genomen; eindelijk gaf hij ook eene eerste, betrekkelijk goede uitgaaf der Grieksche *Scholien* uit hetzelfde Hs. van SAVELLI, en eene vollediger Grieksche Levensbeschrijving des Dichters. Eene overwegende waarschijnlijkheid pleit er voor, dat dit Hs. hetzelfde is dat nog heden ten dage te *Florence* in de *Mediceische* Bibliotheek bewaard wordt en in de uitgaven van AESCHYLOS als *Med.* of als *La.* voorkomt: een Hs. der tiende eeuw na onze tijdrekening, uit hetwelk zoo goed als zeker alle andere thans bekende Hss. van AESCHYLOS zijn afgeschreven, eene waarheid,

---

5) *Αἰσχύλου Τραγῳδίαι ἑπτά.* A Francisco Robortello Utinensi nunc primum ex manuscriptis libris ab infinitis erratis expurgatae, et suis metris restitutae. Venetiis apud Gualterum Scottum, 1552. 8°. min. — Scholia in Aeschyli Tragoedias omnes, ex vetustissimis libris manu scriptis (?) collecta, et in hoc corpus redacta a Francisco Robortello Utinense. Venetiis ex Officina Erasmiana Vincentii Valgrisii, 1552. 8°. min. De uitgaaf van TORNEBUS, van hetzelfde jaar, is iets vroeger verschenen, maar zonder waarde; die van ROBORTELLUS is van haar onafhankelijk.

welke evenwel nog geen uitgever diens dichters erkend heeft [6]. Mij dunkt het evenwel van veel gewigt daarop te letten, immers zoo inderdaad alle andere Hss. uit dit éene zijn afgeschreven, dan hebben wij alle andere Hss. met de bovengenoemde drie lacunes volstrekt niet en de weinige overigen alleen voor die lacunes noodig.

Alle uitgaven hier op te sommen is mijn doel niet; dus mogen TURNEBUS (1552), H. STEPHANUS (dezelfde uitgaaf als die van P. VICTORIUS, 1557) en CANTER (1580), de voorgangers van STANLEY, gelijk deze zelf (1663) en zijne opvolgers, DE PAUW (1745) en de *Glasgowsche* uitgevers (1794 en 1795) die papieren van PORSON in handen hadden, met stilzwijgen worden voorbijgegaan. Niet aldus twee bijna gelijktijdige uitgevers, SCHÜTZ, die twee grootere uitgaven, elk in drie deelen (1782, 84, 94, 8.), (1799—1807), eene kleinere in twee (1800. 8.) en eindelijk weder eene groote in vijf deelen op verschillende tijden (1809, 1811, 1808 de drie eersten, en 1821 de beide laatsten) het licht deed zien, en BUTLER, over dien straks. De uitgave van SCHÜTZ is zóó slecht, dat zelfs de *Mediceus*, toch buiten twijfel verreweg het beste Hs., alleen voor de *Zeven tegen Thebe* naar eene zeer slechte collatie (bij mij *Med.*) gebruikt is. Mogt iemand SCHÜTZ er mede willen verdedigen dat dit door ROBORTELLUS en althans door VICTORIUS in de uitgave van STEPHANUS gebruikt Hs. in *Duitschland* onbekend was en eerst twee jaren na SCHÜTZ (3e Uitg.) door BUTLER eenigzins bekend werd, zelfs dan verdient SCHÜTZ gestrenge afkeuring; immers reeds in 1782 had hij het Hs. voor de *Zeven* en had het dus met eenigen goeden wil in 1809, zeven en twintig jaren later, toch wel vollediger kunnen hebben. Maar zijn gansche *Apparatus* is in 1809 woordelijk dezelfde als in 1782, behalve vier Hss. uit *Weenen*, van welke BAST voor *Prometheus* en *Zeven t. T.* »lectiones excerpsit", en vijf nieuwe uitgaven, de *Eumeniden* namelijk van WAKEFIELD en die van

---

6) Ik heb dit zeer waarschijnlijk gemaakt in mijne *Aeschylea*. Specimen I (Inaugurale). Scripsit E. I. Kiehl, Litt. Hum. Doct. Lugd. Bat. ap. E. I. Brill, 1850. 8°. II. 2. 3. bll. 25—49, waar ook het Hs. nader beschreven wordt; het regtstreeksche betoog mijner stelling vereischt eenen arbeid van veel grooteren omvang. Zie beneden.

HERMANN; de eerste *Glasgowsche* die hij volgt, die van DE LA PORTE DU THEIL en de onbruikbare van BOTHE.

De uitgaaf van BUTLER[7] verscheen met grooten ophef; zij moest eene volledige uitgaaf van AESCHYLOS worden. Volledigheid is dan ook de hoofddeugd dezer uitgaaf; onder hare fouten staat bovenaan dat de tekst volgens besluit der »Syndics of the »University press" die van STANLEY moest wezen. Voor het critisch deel is dan ook in deze uitgaaf geen andere vooruitgang te bespeuren dan het gebruiken van den *Mediceus*, trouwens naar dezelfde slechte collatie; zoo was de tekst van AESCHYLOS gedurende twee eeuwen lang zoo goed als stilstaande gebleven, hoewel men niet verzwijgen mag, dat in de noten van BUTLER goede elementen voor eenen beteren tekst voorhanden zijn, maar ook niets meer.

Met het begin dezer eeuw werd het eerst de studie van AESCHYLOS met kracht opgevat. PORSON, SCHÜTZ en BUTLER zijn reeds genoemd; HERMANN (1799) gaf eene bruikbare tekstuitgave der *Eumeniden*; zijn strijd met WELCKER[8] verwekte vele geschriften, waarin echter het nadeel al te blijkbaar aan HERMANNS zijde was. BLOMFIELD zond zijne heerlijke uitgaaf in het licht, waaraan ongelukkig juist (de *Eumeniden* en) de *Smeekelingen* ontbreken; WELLAUER de zijne (1823, 24) waarin naast vele fouten veel goeds gevonden wordt, en later (1830, 31) een zeer goed bewerkt »*Lexicon Aeschyleum*", dat eene regtstreeksche behoefte was geworden; eindelijk gaf DIDOT (1842) de laatste, door E. A. J. AHRENS bezorgde Editie. Maar nog nadrukkelijker had zich W. DINDORF onzen dichter aangetrokken; zijne TEUB-

7) Aeschyli Tragoediae quae supersunt, deperditarum fabularum fragmenta, et Scholia Graeca, ex editione Thomae Stanleii; accedunt Variae Lectiones et Notae VV. DD. Criticae ac Philologicae. quibus suas passim intertexuit Samuel Butler. VIII Tomm. 8. Cantabr., (J. Deighton). 1809, 11, 12, 16 bini Tomi.

8) Voornamelijk naar aanleiding van WELCKERS meesterlijk werk: die Aeschylische Trilogie *Prometheus* u. die Kabirenweihe zu Lemnos, nebst Winken über die Trilogie des Aeschylus überhaupt. Nebst einer Kupfertafel. Darmstadt, C. W. Leske, 1824. 8. Vervolgd heeft hij dien arbeid in het werk: die Griechischen Tragödien mit Rücksicht auf den Epischen Cyclus geordnet, Bonn, E. Weber, III deelen 8, 1e en 2e deel 1839, 3e deel 1841; de standaard voor alle onderzoekingen omtrent verloren Treurspelen.

NER-uitgave (1827) is niet slecht en die in de »*Poetae Scenici* »*Graeci*" (1830) zeer goed, waartoe DINDORFS werk »*de Metris* »*Tragicorum*" (1842) niet weinig bijdraagt; alleen is het jammer, dat DINDORF den arbeid zijner voorgangers veel te weinig kent, en soms den zin voor de maat opoffert. WEIGEL bezorgde in 1827 door een ongenoemden eene veel betere collatie van den *Mediceus* dan de nog bekende, de eenige, die tot nog toe volledig gedrukt is; MARKSCHEFFEL schreef juist over de *Smeekelingen* zijne keurige, straks aangehaalde verhandeling [9]. Wat FRANZ voor AESCHYLOS gedaan heeft ken ik tot mijn leedwezen nog niet genoeg; DINDORFS beide Editiën zijn later herdrukt.

Onder deze uitgaven moest ik eene keus doen, om zigtbaar te maken, hoe de fouten langzamerhand uit den tekst verdwijnen. Ik neem daartoe de *Aldina* als de eerste uitgaaf; ROBORTELLUS als de eerste uitgaaf uit het goede Hs., den *Mediceus;* BUTLER als vertegenwoordiger van den (stationairen) tijd van 1663, toen STANLEYS Editie uitkwam, tot ongeveer 1800; DINDORF uit de *Scenici* èn om andere redenen èn omdat deze de meest verspreide goede Editie is; terwijl ik, eindelijk, zal doen opletten, waar ook deze goede uitgave ons verlaat en de Tekstkritiek nog verder te baat genomen moet worden. Deze plaatsen zijn zeer talrijk; hier zijn echter alleen diegenen opgenomen, die reeds geheel of gedeeltelijk zijn verbeterd.

Eer ik evenwel daartoe overga, moet ik tot het boven gezegde terugkeeren en het doel herinneren, straks door mij aangewezen. Ik wilde uit deze Edities het belang der Tekstkritiek aantoonen, door het allengs leesbaar worden der *Smeekelingen*. Om zulks te doen, heb ik *die* plaatsen verzameld, die in de uitgave van ALDUS op eene min of meer merkwaardige wijze bedorven waren, en wilde nagaan, hoe die langzamerhand in

---

9) Zie bl. 9. Nog vergelijke men de volgende werken, die ik nog niet ken: *Agamemnon* en *Choephoroe* ed. KLAUSEN (in de *Bibl. Gr.*); *Eumeniden*, vert. door O. MÜLLER; *Agamemnon* door W. v. HUMBOLDT; H. L. AHRENS, de causis quibusdam Aeschyli nondum satis emendati, Gottingae, 1832, 4°; BAMBERGER, de carminibus Aeschyleis a partibus chori cantatis, Marburg, 1832; SCHILLER, Bemerkungen zu den Persern des Aeschylus 4. 1851, die ook hier te lande welligt minder bekend zijn.

de boven genoemde Edities zijn verbeterd. Het aantal dier *merkwaardige* corruptiën in dit stuk van 1074 verzen [10] is 116, waaronder nog zeer dikwijls twee of meer fouten in elkaars onmiddellijke nabijheid voor ééne geteld zijn.

Daar het dus ligt geschieden kan en niet onnut zal wezen, de bestrijders van het absolute belang der Tekstkritiek, hoewel zij zich schuil houden, aan een sprekend voorbeeld te wederleggen, zal ik èn te dien einde èn voor het gemakkelijk overzigt mijn stuk verdeelen naar het volgend Schema:

In alle Uitgaven der *Smeekelingen* van Aeschylos zijn vele fouten.

I. Onbetwistbare fouten, onbestaanbare woorden, louter zinlooze lettergroepen.
II. Onbetwiste fouten, bestaande maar zinstorende woorden.
III. (Ten onregte) betwistbare fouten, zulke plaatsen, die sommigen door »Interpretatie" trachten te redden.

Al deze fouten zijn in den tekst gekomen:

1. Of door het *foutief verwisselen van enkele letters* onderling.
2. Of door het *foutief afdeelen der woorden.*
3. Of door het begaan van beide fouten tevens.
4. Of eindelijk door andere oorzaken van verschillenden aard, wier invloed minder uitgebreid is.

De drie eerste klassen vormen mijne hoofdverdeeling, de vier laatsten de vier onderafdeelingen van ieder.

I. Onbetwistbaar foutive plaatsen, onbestaanbare woorden, geheel zinlooze lettergroepen.

Hun aantal is in de *Aldina* 51, d. i. *voor zoover zij door lateren geheel of gedeeltelijk verbeterd zijn.*

---

10) Ik volg hier Dindorfs cijfers in de *Poetae Scenici Graeci*, d. i. de cijfers van Brunck, Weigel, Teubner, Tauchnitz, Didot; zij zijn ook aangeteekend bij Wellauer (jammer dat deze voor zijn *Lexicon Aeschyleum* ze niet gebezigd heeft) en stemmen het gemakkelijkst met de Hss. overeen, zoodat zij met eenig regt algemeen gebruikelijke cijfers kunnen genoemd worden. — In de volgende voorbeelden behooren de accenten en spiritus naast de *s* of medeklinkers op dezelve. — Zoo achter *dezelfde* lezing meer dan eene autoriteit wordt opgegeven, sta ik in voor de juistheid der lezing bij de eerste autoriteit; bij de overigen is op *kleine* afwijkingen geen acht geslagen.

1. *Zinlooze Lettergroepen, ontstaan door het foutief verwisselen der enkele letters onderling.*

Lezingen der *Aldina*.

Vs. 16. *καίασε* (*αι* voor *ε*, *α* voor *λ*, *ε* voor *αι*, vgl. SCHAEFER op GREG. COR. p. 380 vlgg. BAST *Comm. Pal.* p. 704 [11]).
177. *γάροντι* (*α* voor *ε*).
240. *ἀκρέςως* (*κ* voor *τ*).
248. *ἡτηρὸν ἡερϐ῀ ῥάκδον ἢ πόλεως ἄγων* (*η* voor *ι*, B. 716. 923, *κ* voor *β*, B. 708, *ω* voor *ο*, B. 812).
327. *αἰόγ'* (*γ* voor *λ*, B 802, denkelijk Λ voor ν).
717. *συνϐτῆρος* (*σ* voor *ε*, B. 713, zie straks).
878. *περιχοιμπτὰ* (*ο* voor *ρ*, B. 814, vgl. Tab. VI. 8).
956. *κηχανῇ* (*κ* voor *μ*, B. 721?).

Reeds bij ROBORTELLUS is althans deze soort van fouten krachtig bestreden. Hij heeft voor de aangehaalde plaatsen den *Mediceus* gehad; beider lezingen laat ik volgen:

	La. = *Med.*		ROBORTELLUS.
16.	*κεασαι* *Medbw.* [12].	C. W. Κέασαι	*κέλσαι*
177.			*γέροντι*
240.	*ἀκρέςωσ*	C. *Medb.* *ἀκρέτως*	*ἀτρέςως*

---

[11]) Gregorii Corinthii et Aliorum Grammaticorum libri de Dialectis Linguae Graecae. Recensuit et cum Notis Koenii, Bastii, Boissonadi suisque edidit G. H. Schaefer. Accedit F. J. Bastii Commentatio Palaeographica cum tabulis aeneis VII. Lips. Weigel. 1811. 8.

[12]) De verkortingen *La.* en *Med.* zijn beiden als notatie van dit Hs. in gebruik, *Med.* echter veel meer, en wel voor de enkele uit Edities opgemaakte lezingen, waarmede men zich vroeger vergenoegde. Ik heb dus, in het oog houdende hoe gewigtig het is de verschillende getuigenissen van elkander te onderscheiden, eene tweeledige notatie aangenomen; de oude slechte collatie van SALVINI, *die ik niet zelf heb maar uit de Edities opmaak*, noem ik *Med.*, en wel *Medb.* of *Medw.*, naarmate ik de lezing bij BUTLER of WELLAUER vond; de Collaties van WEIGEL en Prof. COBET, *die ik volledig heb*, noem ik *La.*, dus *CLa.* en *WLa.*, soms *C.* en *W.* Die van WEIGEL heeft men ten onregte voor verdicht gehouden, gelijk reeds die van COBET bewijst, en ook die van FRANZ en PRIEN wel zullen doen.

W. *ἀρέςως* Burgess., 1 en 3 *Medw.*	
248. *τηρὸν ἡερου ῥάβδον* C. *ἡ. ῥ.* W. *ἡτηρὸν ἡεροῦ* *Medwb.*	1. * *ἡτηρὸν κέρυ ῥαβδον ἢ πόλεως ἀγόν.*
327. *αἰόλ'* C.	*αἰόλ'*
717. *οἴακοσ συνουτῆροσ* C. W. *σ.* *Medwb.* (*ο* voor *θ*, B. 718).	2. *συνυτῆροσ*
878. *περιχαμπτὰ* C. W. *Medwb.*	3. *περιχαμπτὰ*
956.	*μηχανῆ*

Op de beide overblijvende plaatsen, 717 en 878, staat *εὐθυντῆρος* en *περιχριμπτὰ* bij BUTLER en sedert in de latere uitgaven, zoodat deze bron van fouten, waar zij onvermengd is, zeer spoedig blijkt te zijn gestopt. Alleen 248 blijft onduidelijk. BUTLER heeft *Ἡ τηρὸν ἱερυ῀ ῥάβδον, ἢ πόλεως ἀγόν*, en DINDORF evenzoo, maar *ἱροῦ*. Dat in de lezing van het Hs. *ἱεροῦ* schuilt is zeker, evenzeer dat de zin der vraag is: zijt gij particulier, priester, of overheid? Verder kunnen wij thans niet gaan.

2. *Zinlooze Lettergroepen ontstaan door het foutief afdeelen der woorden.*

Lezingen der *Aldina.*

Vs. 43. *τιμ' ἀόρινιν*	536. *διάςοι*
162. *ἀζηνὶ 'υσίω.*	791. *δάϊδασ*
268. *ἄκητο μαῖα*	906. *θάρσει. τυχερεῖ τ'*
274. *βραχύςορός θ'*	907. *διωλόμεσθα. ἑπτάναξ*
288. *εἶτ' ὀξοτευχεῖς*	1065. *δαΐονος περιω- | πήμονασ.*
405. *τὶ τῶνδεξις 'υρέπομένων*	

Lezingen van *La.* (*Med.*) en ROBORTELLUS.

La. = *Med.*	ROBORTELLUS.
43.	*τιμάορ' Ἴνιν*
162. *ἀζηνιουσιω* C. W. *ἀζηνιουσίω* *Medwb.*	1. *ὦ ζεῦ ἰοῦς, ἰὼ*
268.	*ἄκη τομαῖα*
274. *βραχύστοροσ θ'* C.	2. *βραχύςοροσ θ'*
288.	3. *εἰ τοξοτευχεῖς*

La. = *Med.*	ROBORTELLUS.
405. *τῶν δεξισοὺ ῥεπομένων* C.	4. *τὶ των͂ δὲ ἐξῆς 'ȣ̓ρ ἑπομένων*
536. *διάϛοι* C.	5. *δίας τοι*
791. *δάιδασ* C.	6. *δᾷδας*
906. *θάρσει τοῦ χερεῖταναρχίαν* C. W. *θ. τ. χερειτ' ἀναρχίαν* *Medwb.*	*θαρσεῖτ' 'ȣκ ἐρεῖτ' ἀναρχίαν*
907. *διωλόμεσθα ἐπτάναξ* C. *δ. ἐπτ.* W. *δ. ἐλπτ.* *Medwb.*	*διωλόμεσθ' ἄελπτ' ἄναξ*
1065. *Δαίονοσπεριω* W.	7. *δάϊον, ὅσπερ, ἰὼ,*

Hier vertoont zich ROBORTELLUS lang niet even gunstig als straks, waar hij terstond 5 van de 8 plaatsen goed had; echter heeft hij ook hier 5 van de 11, terwijl N°. 3. 5. 7 reeds veel verbeterd en N°. 1 wat den zin betreft hersteld is. Laten wij BUTLER en DINDORF aan het werk zien.

BUTLER.		DINDORF.
162. *Ὦ Ζεῦ, 'Ιȣ͂ς ἰὼ*	1.	*ἆ Ζῆν' 'Ιοῦς ἰὼ*
274. *Βραχὺς τορός θ'*		
288. *Εἰ τοξοτευχεῖς*	2.	1. *εἰ τοξοτευχεῖς*
405. *Τί, τῶνδ' ἐξ ἴσȣ ῥεπομένων*		
536. *Δίας τοι*	3.	*δι' ἆς τοι*
791. *δ' ἀΐδας*		*δ' 'Αΐδας*
906. *θαρσεῖτ', 'ȣκ ἐρεῖτ' ἀναρχίαν*		
907. *Διωλόμεσθα.* | *Ἄελπτ' ἄναξ*	4.	*διωλόμεσθ' · ἄελπτ' ἄναξ*
1065. *Δάϊον, ὅσπερ 'Ιὼ*		

Voor *τοξοτευχεῖς* vs. 288 moet volgens de gewoonte der oudere *Attici* *τοξοτευχῆς* worden gelezen, en vs. 907 van plaats verwisselen met 904, dat op de tweede plaats staan kan, maar op de eerste zoozeer misplaatst is als 907 er gevorderd wordt; immers eerst op

XOP. *διωλόμεσθ' · ἄελπτ', ἄναξ, πάσχομεν*

sluit het ironische antwoord:

905. KHP. *πολλοὺς ἄνακτας, παῖδας Αἰγύπτου, τάχα*

ἔψεσθε · θαρσεῖτ', οὐχ ἐρεῖτ' ἀναρχίαν.

Om regtvaardig te zijn jegens BUTLER, die STANLEYS tekst moest volgen, heb ik zijne noten ingezien, waaruit blijkt, dat hij DINDORFS lezing van 162. 536 kent en verwerpt.

3. *Zinlooze Lettergroepen, ontstaan door de zamenwerking der beide straks genoemde oorzaken.*

Lezingen der *Aldina*.

Vs. 51. τὼ ποιςῶν (ω voor ο, B. 812).
62. ἄτοπο χώρων ποταμῶν τ' ἐργομία. (ο voor α; εν weggelaten, B. 762. 786).
94. κατει δεῖν (ει voor ι, B. 720).
119. εὐακοννεῖς (υ voor ν, B. 735 vlgg., νν voor ν, ει voor ι, B. 720?) en:
130. ἐνγαγρόνοις (οι voor ι).
135. ἀχίμα τόν μ' (ι voor ει, B. 720).
198. μετόπω σωφρόνων (ο voor ω, B. 812).
230. τἄπλὰ ἐγμάβασ λόγος. (ε voor κ; γ voor ν, B. 727, en dit weder voor η, B. 715; β voor θ, B. 709; α voor ω, B. 748)
254. αἴδνης δι' ἄλγος (δ voor α, B. 703 vlg.).
270. πονταντίνεισθον (ν voor μ, B. 725 vlg., ει voor ι, B. 720).
272. γένοιτ' ἀν' ἐξευχθιο (ι voor σ; θ voor ο, B. 718).
273. γέμιν δηρίσιν (ι voor ε; ι voor η, B. 716. 923).
296. καὶ κρυπτ' ἄγκρασ ταῦτα παλλαγμάτων (κ voor η, B. 716).
428. * μήτι τ' ἀαΐςαν ἱκέτην εἰς ἰδεῖν (α voor λ, B. 704, η voor ι, B. 716. 923).
435. μένει δρεικτίνειν (δ voor α, B. 703 vlg.).
715. ςολμοὶ τελέφες (ε voor αι, SCHAEF. 380 vlgg.)
782. ἀμπετήσαις δόσαι (δ voor τ; α voor ω, B. 748, ι voor σ).
827. ἰὸφ, ὄμ | αὖθι κάκκας νο δύϊαν βοὰν ἐμφαίνω (θ voor τ; κ voor η, B. 716 en dit voor η; υ voor α; ε voor α).
852. λεῖφι δρακακίδεσ δόρυ (ι voor ε).
877. λύμασις ὑπρογασὺ λάσκει, (υ voor η, B. 805 vlg.)

885. βροςίσσα | ῥοσάται μαλδαάγει (ς voor τ, B. 734 vlg., ι voor ει, B. 720, δ voor α, B. 703 vlg.).

896. τίποτ' ἓν, δακοσάχ. (ο voor ου).

925. 'οδὲ μ' ἀνησμακράν. (ν voor λ, B. 723, η voor ε of ει).

950. ἐρεισθενέον (ε voor αι tweemaal, SCHAEF. 380 vlgg., ει voor ε).

984. ἄτα νεψίες (α voor αυ, B. 705 vlg.)

1040. θέα. | κτοριπυθοῖ (λ voor α, B. 704; υ voor ι, en dit weder voor ει, B. 720).

Gaan wij deze zes en twintig plaatsen bij ROBORTELLUS en zijn Hs. na.

La. = Med.	ROBORTELLUS.
51.	τόποις, τῶν
62. ἆτ' ἀποχώρων 1 m. C. Corr. ἆτοποχ. C. 'Ατοποχώρων W. 'Ατοποχωρῶν *Medwb.*	ἅ τἀπὸ χώρων
94.	κατιδεῖν
119. εὐακοννεῖσ C. W. *Medwb.*	1. εὐακοεῖς
130. εὖγάκοννισ C. W. *Medwb.*	2. εὖ ἀκοεῖς.
135. ἀχίματον μ' C. 'Αχίματόν μ' W. ἀχήματον *Medwb.*	3. ἀχίματόν μ'
198. μετώπω σωφρονῶν C. *Medwb.* μετώπου W.	4 μετώπων σωφρόνων,
230. ταπλα ἐν μαβωσ λόγοσ C. τ. ἐ. μακως λ. W.	5. * δικάζειτα πλα ἐ'νμαβώς λόγος,
254. αἴδνησ διάλγοσ C. W. αἴδνης δίαλγος *Medwb.*	6. * αἴδνης διάλγος
270. πονταντινεισθον C. W. ποντaν τινεισθον *Medwb.*	7. * ποντατινεισθον
272. γένοιτ' ἂν C. W. *Medwb.* ἐξεύχοιο C.	γένοσ τ' ἂν ἐξεύχοιο
273. γέμιν δηρίσιν C. W. *Medwb.*	γε μεν' δὴ ῥῆσιν
296. κρυπτά γ' ἥρασ ταῦτα παλλαγμάτων C. W.	κρυπτά γ' ἥρασ ταῦτα παλλακισμάτων
428. μήτι τ' ἀαΐςαν ἱκετιν C.	8. μήτι τλαίης τὰν ἱκέτιν εἰσιδεῖν
435. μενειδρει κτείνειν C. Μένει	9. * μένει δρεικτείνειν

δρεικτείνειν W. *μένει ἄρει κτίνειν* sup. *ει* *Medwb.*	
715.	*ϛολμοίτε λαίφαυσ*
782. *ἀμπετήσαις* C. W. *ἀμπετήσας* *Medwb.*, *δόσασ* C. *δόσως* W. *Medwb.*	10. *ἀμπετήσασ᾽ ὡς*
827. *ἰόφ ὄμ αὖθι κάκκασ νυ δυΐαν βοᾶν ἀμφαίνω* C. *Ἰὸφ* en *βοὰν* W., overigens even zoo.	11. *ἰόφ* | *ὄμ* | *αὖθι κάηκας* | * *νυ δυΐαν βοαν῀ ἀμφαίνω*
852. *λεῖφ᾽ ἴδρανα κί᾽ εσδόρυ* C. *Λεῖφ᾽ ἴδρανακίὲς δόρυ* W. *Λεῖφ ἴδρανα* *Medb.* *ἴδρανα* *Medw.*	*λεῖφ ἔδρανα, κί᾽ ἐς δόρυ* (drukf. voor *λεῖφ᾽*)
877. *λυμασισ ὑπρογασυλάσκει* (sup. *οι*) C. *Λύμασις ὑ.* W. *ἡ πρὸ γᾶς ὑλάσκει* (sup. *οι*) *Medw.*	12. *λύμασις ὑπρογασυλάσκοι* *
885. *βροτιοσα* | *ροσαται μαλδαάγει* C. W. *βροτίοσα* *Medwb.*	13. *βρέτειος* | *πρὸς ἄτας μάλδάγει* *
896. *τί ποτ᾽ ἔν δακοσάχ* C. W. Is deze *χ* misschien het critische teeken der *Alexandrijnen?*	14. *τίποτ᾽ ἔν δακοῦσαχ* =
925. *οὐδὲ μάλ᾽* C. W. *Medwb.* *ἐς* *Medwb.* *ἐσ μακράν* C.	*᾽ε μάλ᾽ ἐς μακραν᾽,*
950. *ἐρεισθενέον* C. W. *ἐρεῖσθε νέον* *Medwb.*	15. *αἱρεῖ σθαινέον* (drukf. voor *αἱρεῖσθαι νέον*)
984. *αὐτανεψίουσ* C.	*αὐτανεψίουσ*
1040. *θεα* | *κτορι πιθοῖ* C. W.	16. *θεά* = | *κτορι πυθοῖ*

Hier heeft ROBORTELLUS wel is waar slechts 10 van de 26 plaatsen in eens goed, maar deze corrupties zijn veel erger dan de vorigen, en buitendien heeft hij in 4. 8. 10. 13. 15 belangrijke stappen voorwaarts gedaan, en 5. 6. 7. 9. 12. 13 zelf (door het teeken *) als bedorven aangewezen; zoodat ook hier weder zijne groote verdiensten ten duidelijkste blijken.

<table>
<tr><th colspan="2">BUTLER.</th><th>DINDORF.</th></tr>
<tr><td>119. Εὐακοεῖς.</td><td>1.</td><td>1. εὐακοεῖς.</td></tr>
<tr><td>130. Εὐακοεῖς.</td><td>2.</td><td>2. εὐακοεῖς.</td></tr>
<tr><td>135. Αχείματόν μ'</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>206. μετώπων σωφρόνων</td><td>3.</td><td>3. μετώπων σωφρόνων</td></tr>
<tr><td>230. τάμπλακήμαθ', ὡς λόγος,</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>254. αἶαν, ἧς δι' Ἄλγος</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>270. ποτ' ἀντίμισθον</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>428. Μήτι τλαίης τὰν ἱκέτιν εἰσιδεῖν</td><td>4.</td><td>4. μή τι τλῇς τὰν ἱκέτιν εἰσιδεῖν</td></tr>
<tr><td>435. Μένει ἀντιτίνειν</td><td>5.</td><td>μένει Ἄρει 'κτίνειν</td></tr>
<tr><td>782. Ἀμπτᾶσα δ' ὡσεὶ</td><td>6.</td><td>5. ἀμπτᾶσα δ' ὡσεὶ</td></tr>
<tr><td>827. ἰόφ, ὄμ | Αὖθι κάκκας νο | Δύϊαν βοὰν ἀμφαίνω</td><td>7.</td><td>6. ἰόφ, ὄμ | αὖθι κάκκας νο | δύϊαν βοὰν ἀμφαίνω.</td></tr>
<tr><td>877. Λύμασις ἡ πρὸ γᾶς ὑλάσκοι?</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>885. βρετίεσσα | Ῥοσάται μαλδαάγει. *</td><td>8.</td><td>7. βρότειος ἄρος ἄτα μαλδαάγει.</td></tr>
<tr><td>896. Τί ποτ' ἐνδακοῦσα. ?</td><td></td><td>τί ποτ' | ἐνδακοῦσα. ?</td></tr>
<tr><td>950. αἰρήσῃ νέον</td><td>9.</td><td>αἷρεσθαι νέον</td></tr>
<tr><td>1040. Θεάκτορι πιθοῖ</td><td>10.</td><td>θέλκτορι πειθοῖ.</td></tr>
</table>

In de noten kent BUTLER PORSONS verbetering *μετωποσωφρόνων* op 206, die hij aanneemt; ook PAUWS lezing *μήτι τλῇς* op 428 wil hij ingevoerd hebben, en DINDORF volgt hem hier evenzeer ten onregte, als hij het in 206 niet deed; in *τ' ἀαῖςαν CLa.* (TAAICTAN) schuilt niet *τλῇς τάν* maar TΛAIC TAN, d. i. *τλᾷς τάν* met *Dorischen* vorm; zoo vermoedt reeds WELLAUER, de beste palaeograaph onder de uitgevers van AESCHYLOS. In 877 wil BUTLER *ὑλάσκει*, dat als steunende op de eerste hand van het Hs. (*CWLa. Medw.*) waarschijnlijker is dan *ὑλάσκοι*, waar *οι* boven *ει* geschreven is, van welke hand blijkt niet (*CWLa. Medw.*). Zoo wil hij op 1040 BOTHES evidente verbetering *θέλκτορι* niet afkeuren (!), en verdedigt op 885 HEATHS treffende verandering *μ' ἄλαδ' ἄγει* voor *μαλδαάγει CWLa.*, namelijk MAΛAΔAΓEI voor MAΛΔAAΓEI, en *βρεταῖος*, overigens onbekend maar regelmatig gevormd, voor *βροτιεσσα CWLa.*

βροτίοσα Medwb. Echter ligt in *οἶ, οἶ, πάτερ*, ΒΡΟΤΙΟCΑΡΟ-CΑΤΑΙ niets anders dan *οἶ, οἶ, πάτερ, βρότιος ἄρ' ὃς ἄτᾳ μ' ἄλαδ' ἄγει*, waar alleen *βρότιος* nog verbetering behoeft: de maat (.. .. | ∪ — ∪∪ ∪ ∪∪ | — — ∪∪ ∪ — | twee dochmien met voorslag) is reeds gered; voor *ἄτᾳ* (ΑΤΑΙ) moet welligt *ἀπαί* (ΑΠΑΙ) worden geschreven, maar het eerste staat in het Hs., en *ἀπαί* zou dus nog vroeger moeten bedorven zijn, eene onderstelling die echter geene overwegende zwarigheden ontmoet.

Ondanks het vele, wat hier de tekst gewonnen heeft, is het er ook bij DINDORF nog jammerlijk mede gesteld. Enkele plaatsen zijn te herstellen, bij anderen blijft het onzeker, want wat baat het voor vs. 119. 130 uit 130 *εὐγάκουνισ CWLa. Medwb. ἐν γᾷ κόνις* afteleiden, zoo men geenen zin er aan kan vastmaken? Gelukkiger was AHRENS bij MARKSCHEFFEL bl. 125 op 782, lezende:

τὸ πᾶν δ' ἄφαντος, ἀμπετής, αἴγος ὡς (zie beneden);
en vs. 827, eene plaats wier erge corruptie meer schijnbaar dan wezenlijk is:

...... *ἰὸφ, ὄμ*
αὖθι κάκκας νο
δύϊαν βοὰν ἀμφαίνω

stel ik voor:

ἰὸφ, (?) *ὄμ' αὐτίκ' ᾔκασεν ὁ* (*αυθικα κκαςν ο*) *δαΐαν βοὰν ἀμφαίνων*.
... dat mij terstond (hier) vermoed heeft de (man), die het vijandig geschreeuw aanheft, namelijk de heraut der *Aegyptiers* dien het hier sprekende *Koor der Danaiden* ziet naderen, beklagende dat hij terstond in zijne nasporingen slaagt. De maat ∪ ∪∪ — ∪ — | ∪ ∪∪ — ∪ — | ∪ — — — — | is zuiver dochmisch, alleen schijnt *βοὰν ἀμφαίνων* geen welluidende dochmius. Zoo men de corruptie nog hooger op mag zoeken stond er misschien *ἀμφαίνων βοάν* (of *βίαν*), een bijna zuivere dochmius — — — ∪ —. Echter is hier nog zeer veel te doen, en er zijn nog eene menigte even erge plaatsen in den tekst.

Op enkele plaatsen hebben andere redenen dan het verwisselen van letters en het verkeerd afdeelen der woorden bederf ten gevolge gehad, namelijk:

4. *Zinlooze Lettergroepen ontstaan door andere oorzaken.*

Lezingen der *Aldina*.

Vs. 112. θρεβομία λεγῶν. Vgl. 552. 819 en vs. 62 op bl. 21.
518. πιέτω.
552. διορνυμία. Vgl. 112. 819 en vs. 62 op bl. 21.
819. διόμοι.
910. ἐπεὶ ᾿ȣκ ἀκȣ῀ ἐξυτῶν ἐμῶν λόγων. (ε voor ο, KOEN. op GREG. COR. bl. 170 SCH.)

La. = *Med.*

112. λέγων C. W.
518. πιετω C. 2 πιέτω *Medwb.* [13]
552. διορνυμένα C. W.
819.
910. ἐπεὶ οὐκακοῦ ἔξυτῶν ε. λ. C 2. ᾿Επεὶ οὐ κακοῦ ἔξυ τῶν ἐμῶν W. ᾿Επεὶ ᾿ȣ κακαῦ ἔξυ *Medwb.* τῶν ἐμῶν λόγων *Medw.*

ROBORTELLUS.

1. θρεομένα λέγων.
2. Ontbreekt.
διορνυμεν'α
διόμενοι
3. ἐπεὶ ᾿ȣκ ἀκούεις σὺ τῶν ἐμῶν λόγων

BUTLER.

112. θρεομένα λέγω
518. Πείσω
910. ᾿Επεὶ ᾿ȣκ ἀκȣ'εις * τῶν ἐμῶν λόγων. 1.

DINDORF.

1. ἐπεὶ οὐκ ἀκούεις ὀξὺ τῶν ἐμῶν λόγων.

DINDORFS lezing, die SCHÜTZ heeft ingevoerd, is ongetwijfeld in den *Med.* de bedoelde (ἔξυ voor ὀξύ). Echter staat hierdoor alleen vast dat ὀξύ stond in het Hs. waaruit de *Med.* is afgeschreven. Ik houd het voor eene verongelukte poging tot invullen der bestaande lacune in dit vs., die m. i. door TYRWHITTS οὐδέν goed wordt ingevuld. Alleen schrijve men οὐ δ' ἕν of althans οὐδ' ἕν, niet slechts hier waar PORSONS *pauze* het vordert,

---

[13]) WEIGELS *Collatie* van den *Mediceus*, de beste gedrukte, zegt hier op vs. 517: »Post hunc versum desunt alii tres insequentes versus." Daarentegen COBET 518—23: »omissos in m. supplevit m. s." En COBET moest wegens tijdsgebrek dagelijks eene gansche Tragoedie collationeren.

maar altijd: *οὐδέν* is juist zulk een monster als *δηλονότι*, als *τούτεςι* en anderen, die bij goede schrijvers niet geduld moeten worden; wat zou men zeggen van *εἰπενούτως* of *εἰπεταῦτα?*

II. Onbetwist foutive plaatsen, bestaande maar zinstorende woorden.

Hun aantal in de *Aldina* is 33, onder dezelfde beperking als straks op bl. 17.

1. *Zinstorende Woorden, ontstaan door het foutief verwisselen der enkele letters onderling.*

Lezingen der *Aldina.*

69 vlg. *δάπτω τὰν ἀπαλὰν, | νειλοθερῆ πορείαν.* (ik verscheur de zaehte, aan den *Nijl* gezomerde d. i. gekoesterde, bruin geworden *reis*). — *ο* voor *α.*

131 vlg. *πολλάκι δ' ἐνπιτνῶ ξὺν λακίδι.*
αἶνοισιν ἢ σιδονία καλύπτρα. [14].
(dikwijls val ik met eenen scheur in — d. i. dikwerf scheur ik — *loftuitingen*, of in een *Sidonischen* sluijer). — *α* voor *λ*, B. 704.

309. *νιν ἐκ τῆς ἤλασεν* (hij joeg haar uit *de*). — *τ* voor *γ*, B. 710.

478 vlg. *ἀνάγκη ζηνὸς αἰδεῖσθαι κότον, | ἰητῆρος.* (noodzakelijk is het, den toorn te ontzien van Zeus den *arts*). — *η* voor *κ*, B. 716 vlg.

684 vlg. *νούσων δεσμὸς* (zie ben.) *ἀπ' ἀςῶν.*
῞ζοι (drukf. voor *ἵζοι*) *κράτος ἀτερπὴς*
(de *band* der ziekten zitte onvergenoegd, van der burgers *de kracht* — verwijderd). — *ά* voor *α*, *ο* voor *ὸ.*

856 vlg. *ἔνθεν δεξόμενον ζώφυτον αἷμα βροτοῖσι θάλλει.* (van waar *zullende ontvangen* het planten-*bloed* den stervelingen bloeit). — *δ* voor *α*, B. 703 vlg.; *α* voor *ε.*

1000. *καὶ κνώδαλα πτεροῦντα καὶ παιδοτριβῆ* (en wilde dieren,

---

[14]) In de *Aldina* wordt de *ι subscriptum* meestal weggelaten. Ook de interpunctie als verdeeling der zinnen is bij hem en Robortellus nog volstrekt afhankelijk van de schijnbaar geheel willekeurige interpunctie der Hss.

gevleugeld en *onderwijzers*). — αι voor ε, SCHAEF. 380 vlgg., τ voor ς, B. 735.

<table>
<tr><th>La. = Med.</th><th>ROBORTELLUS.</th></tr>
<tr><td>69 vlg.</td><td>δάπτω τὰν παρειαν', (de wang) νειλοθερῆ παρειαν'</td></tr>
<tr><td>131 vlg. αἴνοισιν C. W. ἡ C. ῇ W.</td><td>πωλλάκι δ' ἐμπιτνῶ ξυν' λακίδι | λίνοισιν (in linnen gewaden), ἢ | σιδονίᾳ καλύπτρᾳ.</td></tr>
<tr><td>309. τῆσ C. W.</td><td>1. ἐκ τῆς ἤλασεν</td></tr>
<tr><td>478.</td><td>α'νάγκη ζηνὸς αἰδεῖθαι κότον ἰκτῆρος (van ZEUS den Beschermer der smeekelingen?)</td></tr>
<tr><td>684 vlg. δεσμόσ C. κράτοσ C. W. Medwb.</td><td>2. νούσων δεσμὸς ἀπ' ἀςῶν ἴζοι, κράτος ἀτερπὴς</td></tr>
<tr><td>856. δεξόμενον C. W.</td><td>3. ἔνθεν δεξώμενον κτέ.</td></tr>
</table>

De drie overige plaatsen heeft ROBORTELLUS nog niet goed, maar hij heeft althans de groote fout verwijderd die hier hoofdzaak is.

<table>
<tr><th>BUTLER.</th><th>DINDORF.</th></tr>
<tr><td>Vs. 69 vlg. Δάπτω τὰν ἁπαλὰν Νειλοθερῆ παρειὰν,</td><td></td></tr>
<tr><td>131 vlg. Πολλάκι δ' ἐμπι-(τνῶ ξὺν λακίδι Λίνοισιν, ἢ Σιδονίᾳ καλύπτρᾳ.</td><td>πολλάκι δ' ἐμπίτνω ξὺν λακίδι λίνοισιν, ἢ Σιδονίᾳ καλύπτρᾳ</td></tr>
<tr><td>309. νιν ἐκ τῆς ἤλασεν 1.</td><td>νιν ἐκ γῆς (het land uit) ἤλα-(σεν</td></tr>
<tr><td>478. ἀνάγκη Ζηνὸς αἰδεῖ-(σθαι κότον Ἱκτῆρος.</td><td></td></tr>
<tr><td>684. Νούσων δ' ἑσμὸς (bende, zwerm) ἀπ' ἀςῶν 2. Ἴζοι κράτυς ἀτερπής.</td><td>1. κράτους</td></tr>
<tr><td>856. δεξόμενον 3.</td><td>ἔνθεν ἀεξόμενον (van waar gedijende). De plaats is nog niet zuiver.</td></tr>
</table>

1000. παιδοςιβῆ C. παιδοστιβῆ W. — πεδοςιβῆ (gevleugeld en op den grond gaande).

Vs. 131 schrijve men ἐμπιτνῶ, en σύν, welke vorm alleen goed is bij de *Tragici*, vgl. mijne *Aeschylea* II. bl. 78 vlg. Γῆς 302 is van CANTER, volgens BUTLER, in de noot, ook ἀεξόμενον kende hij. Uit κράτοσ *CWLa. Medwb.* leest MARKSCHEFFEL te regt κρατός (van *het hoofd* der burgers, nam. verwijderd). In 836 moet men voor ἔνθεν ἀεξόμενον | ζώφυτον αἷμα βροτοῖσι θάλλει, van waar gedijende, opkomende, het planten-*bloed* voor de stervelingen bloeit, lezen ζώφυτον εἶμα, het planten-*kleed*, namelijk de plant βύσσος, het vlas, dat aan den *Nijl* groeit. Vgl. voor de beteekenis van ζώφυτον DIOS bij STOBAEOS LXV. 16. bl. 408, waar het *plant* schijnt te beteekenen.

2. *Zinstorende Woorden, ontstaan door het foutief afdeelen.*

Lezingen der *Aldina.*

Vs. 74. γόεδνα δ' ἀνθεμίζομαι δεὶ μαίνεσα φίλες κτέ. (ik ondervind de hoogste smart? *het moet razend zijnde* — δεῖ — *de vrienden* enz.).

82. ἐςι δὲ κακοπτολέμε τει | ρομένοις κτέ. (er is ook voor de vermoeiden *des ongeluksoorlogs* enz.).

186 vlg. εἴτε καὶ τεθειμένος. | ὦ μὴ ξὺν ὀργῇ κτέ. (hetzij ook brandende — τεθυμμένος DF. — *wien niet* met gramschap enz.).

290. ὅπως γένεθλον σπέρματ' ἀργείων τόσον, (hoe *de* geboorte *de zaden* der Argiven *zoo groot* — is).

398 vlg. οὐκ ἀν' εὐδήμε τάδε. | πράξαιμ' ἀν', (ik zoude dit niet doen *van het goed bevolkte.*).

762. ματαίων ἀνοσίων τεκνωδάλων, ἔχοντεσ ὀργάς, (van ijdele onheilige *kindermoorders* de gramschap hebbende, zoo men τεκνωδάλων als bestaanbaar wil aannemen, anders behoort het onder I).

Lezingen van *La.* (*Med.*) en ROBORTELLUS.

Vs. 74. γόεδνα δ' ἀνθεμίζομαι

1. δειμαίνεσα φίλουσ κτέ. (*vreezende mijne vrienden* enz.)

	La. = *Med.*	ROBORTELLUS.
82.		ἔςι δὲ κᾀκ πολέμου τει = ρομεν'οις κτέ. (er is ook voor de vermoeiden *uit den oorlog* enz.)
186 vlg.		ὠμῇ ξυν' ὀργῇ (met *woeste* gramschap)
290.		ὅπως γένεθλον σπέρμα τ' ἀργεῖον τὸ σὸν, (hoe *uwe* geboorte *en* afstamming Argisch is).
398 vlg.		'ϐκ αν"ευ δήμϐ τάδε | πράξαιμ' αν". (ik zoude dit niet doen *zonder het volk*)
762.		α'νοσίων τε κνωδάλων (*en* onheilige *wilde dieren*).

De lezingen van ROBORTELLUS zijn goed, behalve vs. 82 κᾀκ voor κἀκ, en vs. 186 ὠμῇ ξὺν ὀργῇ voor ὠμῇ σὺν ὀργῇ, wat de hoofdzaak niet verandert. In vs. 74 leze men δειμαίνουσ' ἀφίλους τάσδε φυγὰς κτέ., *vreezende* voor dit vlugten *zonder vrienden*.

3. *Zinstorende Woorden, ontstaan door de zamenwerking der beide straks genoemde oorzaken.*

Lezingen der *Aldina*.

259. τῶν δ' ἔτ' ἔπειτα δὲ κρατῶ (en *daarna* beheersch ik *nog* deze, nam. landen). — ει voor ι, B. 720.

292. τῇ ἰδεῖν αῤγεῖα χθονί. (men zegt, dat Io eens sleutelbewaarster geweest is des tempels van HERE — *om te zien* op den *Argischen* — 'Αργείᾳ — grond). — ει voor ε.

302. τὶ δὴ πρὸς ταῦτα λόχοις ὀχυρα διὸς, (wat nu — deed — daartegen de *stevige met hinderlagen* van ZEUS). — ο voor οσ, B. 789.

349. ἴδε μέγαν ἱκετὴν (ziet *den grooten smeekeling* — als eene rondzwervende balling).

438. καὶ δὴ πέφρασμαι — δεῦρο δ' ἔξω κέλεται. (welaan, ik overleg, en hier heen *beveelt het naar buiten*). — ω voor ο, B. 747; λ voor λλ.

491. *αἴδοῖον εὖ ῥέοντα πρὸς ξένον λαβεῖν.* (het is ons veel waardig — eenen eerwaardigen *wel vloeijenden naar eenen gastvriend* te ontvangen). — ο voor θ, B. 718; *πρός* voor *πρό*, B. 789.

679 vlg. *μὴ θέτις ἀνδρόκμης.* | *λοιγὸς ἐπελθέτω.* (moge niet Thetis de mannendoodende ondergang komen). — θ voor δ.

682. *βοάντε δῆμον ἔξω παίζων* (en geraas *volk naar buiten spelend*). — ω voor ο, B. 747; α voor λ, B. 704.

693. *τὸ πάντ' ἐκ δαιμόνων λάθοιεν.* (het *alle dingen*, mogen zij van de goden *verbergen*). — θ voor β, B. 709.

713 vlg. *ὁρῶ.* | *τὸ πλεῖον εὔσημον γὰρ *ε μελαν θάνει* (ik zie het *meerdere*, want goed kenbaar *sterft* — om *θάνει* toch iets te laten beteekenen — het niet *zwart*). — ε voor ο, Koen. op Greg. Cor. bl. 170 Schaef.

757. *περίφρονεσ δ' ἄγαν ἄν', ἐρομένει* (en al te wijs misschien, *vragenderwijze* — *ἐρομενεί* als *ἀμαχεί* — zullen zij de handen van ons niet afhouden). — ο voor ω, B. 747.

958 vlg. *τί σοι λέγειν χρή, τοὔνομ' ἐν χρόνῳ μαθὼν,*
ἴσως 'ε αὐτὸς κτέ. (waarom zou ik u mijnen naam zeggen; dien met der tijd geleerd hebbende, *misschien niet* zelf). — ι voor ει, B. 720; ωσ voor η, B. 780, en dit voor ει; ο voor σ, B. 734.

944 vlg. *τῶνδε φιλωταὶ τορῷ.* | *γόμφος διαμπάξ* (van dezen wordt — *φιλωταί* behoorde misschien onder I — met *eenen duidelijken* — *τορῷ* — een nagel door en door....). — ι voor η, B. 923.

De moeijelijkheid, zulke woorden te vertalen, valt hier duidelijk in het oog, het is zeer bezwaarlijk en weinig beloonend hier naar juistheid te streven.

La. = *Med.*	Robortellus.
259. *τῶνδετ' ἄπειτα δὲ κρατῶ* C. *τῶνδε τ' ἄπειτα* W.	1. *τῶν δε τ' ἄπειτα δὲ κρατῶ*,
292. *τῆἰδεῖν ἀργείαι χθόνι* C. *τῇ ἰδεῖν ἀργείᾳ* W. *τῆῖδειν* *Medwb.*	*τῇ δ' ἐν ἀργείᾳ χθονί.* des tempels van Here — *op dezen Argischen grond*)

La = *Med.*	ROBORTELLUS.
502. τί δὴ πρόσ ταῦτα λόχοισ χυραδιοσ C. W. τί δεῖ πρὸς ταῦτα λόχοις χυρὰ Διὸς *Medwb.*	τὶ δὴ πρὸς ταῦτ' ἄλοχος ἥρα διὸς, (wat deed daartegen HERE *de echtgenoot* van ZEUS?) Leze ἰσχυρὰ met DF.
349. μέγαν ἱκέτϊν C. W. *Medwb.*	2. ἴδε μέγαν ἱκέτιν
438. ἐξοκέλλεται C. W.	δεῦρο δ' ἐξοκελλέται (en *hierop komt het neêr*)
491. εὖ ῥεόντα προσξένον C. εὖ ῥέοντα W.	3. εὐρέοντα πρὸς ξένον λαβεῖν,
679 vlg.	μηδέτις ἀνδροκμὴς (*en er moge geen* mannendoodende ondergang verschijnen).
682. βοάν τε δῆμον ἔξω παίζων C. W.	4. βοαν'τε δήμων ἔξω παίζων.
693. τὸ πάντ' ἐκ C.W. δ. λάθοιεν C.	5. τὸ πάντ' ἐκ δαιμόνων λάθοιεν
713 vlg.	ὁρῶ | τὸ πλοῖον, εὔσημον γὰρ ''ϐμε λανθάνει (ik zie het *schip*, want goed kenbaar *blijft het mij niet verborgen*).
757. ἀνιέρω C.	ἄγαν α'νιέρῳ μεν'ει (met *onheilige drift*).
938 vlg. τοὔνομ' ἐν C.W. χρόνωι C. εἰσθειγαυτοσ C. Εἶσθιγαυτος W. εἶσθι γ' αὐτὸς *Medwb.*	6. τίσοι λέγειν χρὴ τούνομα ε'ν χρόνω μαθὼν, | βα. ἴσθιγ' αυτὸς
944. τῶνδε Φιλωταὶ τορῶ C.W. *Medwb.*	7. τῶν δε Φιλωταὶ τορῶ *

BUTLER.	DINDORF.
269. τῶνδε τἀπὶ τάδε κρατῶ (dit beheersch ik *bovendien*)	
349. Ἴδε μέγαν ἱκέτην 1.	ἴδε με τὰν ἱκέτιν (zie *mij de smeekelinge*)
491. εὖ ῥέοντα πρὸς ξένον 2.	αἰδοῖον εὑρεθέντα πρόξενον (eenen eerwaardigen *gevonden beschermer*)

Butler.		Dindorf.
682. Βοᾶν τε δήμων ἔξω παίζων.	3.	βοᾶν τ' ἔνδημον ἐξοπλίζων, (Ares — en geraas *onder het volk* — krijgsgeschreeuw — *uitrustende*)
693. Τὸ πᾶν τ' ἐκ δαιμόνων λάβοιεν (*en* zij mogen *alles* van de goden *ontvangen*).		
938 vlg. τ'ὄνομ' ἐν χρόνῳ μαθὼν | Ἴσθι γε αὐτὸς,	4.	τοὔννομον χρόνῳ μαθὼν | ἴσωσον αὐτὸς (het *wettige met der* tijd geleerd hebbende, *gis* het zelf)
944 vlg. τῶν δ' ἐφήλωται τορῶς Γόμφος διαμπὰξ, (hiervan is de nagel duidelijk door en door *gespijkerd* — dit is zoo vast als ware het gespijkerd).		

Butler in de noten heeft H. Stephanus' verbetering με τὰν ἱκέτιν op 349, maar beslist niet tusschen deze en zijnen tekst (!), daarentegen 491 εὑρεθέντα πρόξενον naar Porson, 682 Βοὰν τ' ἔνδημον ἐξοπλίζων naar Stanley en de Pauw vinden gereeder ingang, 938 vlg. worden Porsons τοὔννομον en ἴσωσον verworpen, het eerste misschien met regt, maar dan schrijve men:

τί σοι λέγειν χρὴ τοὔνομ'; ἐν χρόνῳ μαθὼν κτἑ.

in welk geval ook ἴσωσον vervallen zoude. Zoowel het een als het ander laat gegronde tegenwerpingen toe; εἴσῃ σύ τ' αὐτός (maar dan εἴσει) van Didots uitgave zou achter τοὔνομ' ἐν χρόνῳ μαθών passen, en deze lezing acht ik de ware, maar ook bij Didot staat τοὔννομον. Burgess, bij Markscheffel bl. 192, heeft reeds de goede lezing.

4. *Zinstorende Woorden, ontstaan door andere oorzaken.*

Lezingen der *Aldina.*

80. ὕβριν δ' ἑτοίμως ϛυγόντεσ (de trotschheid *gereedelijk* — N°. 1 — hatende). — *οι* voor *υ*, B. 869.

164 vlg. κοννωδάταν γαμετ' 'ϐρανόνεικον. (behoort deels bij I. 2, οὐρανόνεικον, *twistende* met den hemel, bij II. 1). — ει voor ι, B. 720.

269. πράξασ μεμπτῶς ἔπεισ' ἀργείᾳ χθονὶ, (*berispelijk* — ? — volbragt hebbende *komt hij* — wie? — naar den *Argischen* grond). — ε voor α; ει voor ι, B. 720.

328. πόνϐ δείδοις ἀν' 'ϐδαμϐ˜ ταυτὸν πότερον (van de ramp zoudt gij nergens hetzelfde *welk van beiden vreezen*). — Vgl. B. 729.

711. ἡμεῖς δὲ μῆτρεσ ἀεὶ ἀκϐ'σασαι πατρός. (En *wij altijd moeders* — μητέρες — hoorende naar *onzen* vader).

959. ἐντυχϐ'σῃ ναίειν δόμοις (voor de *eerste de beste* te wonen *aan* huizen). — ν voor υ, B. 735 vlgg., χ voor κ, B. 1042 (SCHAEF. bl. 550 is aldaar verkeerd aangehaald).

1018 vlg. ἴτε μὰν . . . μακρὰς θεϐ'ς (gaat naar de *lange* goden — μακρούς —).

La. = *Med.*	ROBORTELLUS.
80. δ' ἑτοίμως C. W. ϛυγόντεσ C. W. *Medwb.*	1. δ' ἑτοίμως ϛυγόντες
164 vlg. κοννωδάταν γαμετουρανόνεικον C. W.	2. κοννωδάταν | γαμετουρανόνεικον,
269. πράξασ C. μεμπτῶς C. W. μέμπτως *Medwb.* ἄπεισ' spir a 2 m. C. ἄπει σ' W. ἀπειστ' *Medwb.*	πράξασ ἀμέμπτως ἄπις αργείᾳ χθονὶ (APIS, *onberispelijk* volbragt hebbende).
328. δείδοισ — πότερον C. W.	3. δίδοις — πότε
711. ἡμεῖς δὲ *Medw.* μῆτρεσ ἀεὶ C. W. *Medwb.*	ἡμεῖς δὲ μὴ τρέσαιτ' (en gij — ὑμεῖς — vreest niet).
959. εὐτυχούσῃ ναίειν δόμοισ C. W. ἐν τυχϐ'σῃ ναίειν δόμοις *Medwb.* ἐν τυχούσῃ *Medw.*	4. ἐ'ντυχούσῃ ναίειν δόμοις
1018 vlg. μακρασ C. Μακρὰς W.	5. μακρὰς

V. 269 moet natuurlijk gelezen worden Ἆπις, en vs. 711 ὑμεῖς, het andere schijnt drukfout. Evenwel is deze uitslag voor ROBORTELLUS lang niet zoo gunstig als gewoonlijk.

Butler.		Dindorf.
80. *δ' ἑτοίμως ςυγȣ͂ντες*	1.	*δ' ἐτύμως στυγοῦντες* (*naar waarheid* hatende)
164 vlg. *Κοννῶ δ' ἄταν Γαμετᾶς 'ȣρανόνικον.* (ik ken? *de gramschap* der echtgenoot — Here — *die den hemel verwint.*		
328. *Πόνȣ δ' ἴδοις ἂν 'ȣδαμȣ͂ ταυτὸν πτερόν.* (de rampen der menschen zijn gewiekt, maar — van de ramp ziet gij nergens dezelfde veder).		
959. *εὐτυχεῖς ναίειν δόμȣς*	2.	*εὐτύκους ναίειν δόμους* (*goed gebouwde huizen* te bewonen).
1018. *μακρὰς*	3.	*ἴτε μὰν — μάκαρας θεοὺς* (gaat naar de *zalige* goden).

Butler kent en verwerpt (!) vs. 80 *ἐτύμως* van Pearson, en vs. 959. *εὐτύκȣς*.

III. (Ten onregte) betwistbaar foutive plaatsen, die sommigen door » Interpretatie" willen redden.

Onder deze rubriek, gelijk reeds onder de vorige, staan vele ook door » Interpretatie" (en dan nog welke Interpretatie) naauwelijks te verdedigen plaatsen, en volstrekt geene, die ik zelf op die wijze zou willen verdedigen. Maar er is hier spraak van argumenten, die, schoon ten onregte, toch nog aangevoerd *kunnen* worden, en het is dus alleen de vraag, of ik mijne ondersteld tegenpartij, die ongelijk heeft, ook *te veel aanvallen* toesta; ik wilde liever in dezen dan in tegengestelden zin dwalen.

Het aantal overigens der merkwaardige plaatsen onder deze afdeeling is in de *Aldina* 32, voor zoover ze in latere uitgaven geheel of ten deele verbeterd zijn.

1. *Plaatsen, door het foutief onderling verwisselen van enkele letters bedorven.*

Lezingen der *Aldina.*

Vs. 215. εὐγνώη βροτοῖς. (hij *zij welgezind* voor de stervelingen — εὐγνῴη zoo het woord bestond). — ε voor σ, B. 712 vlgg., γ voor γγ; ω voor ο, B. 747.

274 vlg. ἀῤγεῖαι γένος | ἐξερχόμεσθα (als Argischen van geslacht *komen wij naar buiten* — uit *Aegyptos?*) — ρ voor υ.

308. οἶϛρον καλοῦσιν αὐτὸν, οἱ νείλου παῖδασ. — αι voor ε, SCHAEF. bl. 380 vlgg., λ voor δ, B. 711.

339 vlg. πρ. πῶς οὖν πρὸς ὑμᾶς εὐσεβὴς ἐγὼ πέλω. κό. αἰτοῦσι μὴ κδὼς κτέ. (*zoo* ge den eischenden *niet uitlevert*). — ω voor ου.

345. πέφυκα λεύσσων (*ik ben van natuur* ziende — dit zitten). — υ voor ρι.

549. περᾷδε τεύθραντος ἄϛυ μουσῶν. (zij gaat door TEUTHRAS' stad der *Muzen*). — ου voor υ.

662. μὴ δ' ἐπιχωρίοις πτώμασιν αἱματίσαι πέδον τὰς ἥβασ δ' ἄνθος κτέ. (en hij — wie? — make het veld niet bloedig *door inheemsch vallen*, en de bloem *der* jeugd enz.). — ο voor ρ, B. 732. 814, τ voor γ, B. 710.

795 vlg. ἡρέμασ, | γυπίασ πέτρα (?). — η voor κ, B. 716 vlg.

1034. ϛύγειον πέλει τόδ' ἆθλον (deze strijd is *Stygisch*). — ι voor ρ, B. 731.

La. = *Med.*	ROBORTELLUS.
215. εὖ γνώη C. εὐγνώη W. εὐγνῴη *Medwb.*	τὴν δεσυγγνώη βροτοῖς, (hij *vergeve* den stervelingen).
274 vlg.	ἀῤγεῖαι γένοσ | ἐξευχόμεσθα, (*beroemen* wij ons — te zijn).
308. νείλου C. πέδασ C. W. in m. οἶμαι παῖδεσ C.	1. οἰνείλου παῖδες, (de *kinderen* van den *Nijl*). Zou niet iedereen *deze* lezing verdedigen, indien hier de maat het ware niet aanwees?
339 vlg. μήκδῶις C. W.	2. μὴ' κδῶς

La. = *Med.*	ROBORTELLUS.
345. πέφυκα C. W. πέφρυκα *Medwb.*	πέφρικα λεύσων (ik *schrik* ziende)
549. ἄςυ μουσῶν C.	3. ἄςυ μȣσῶν
662. πέδον. τᾶσ. C. W. Vs. 661 ἔρισ deest C. W.	4. μὴ δ' ἐπιχωρίοις πτώμασιν αἱματίσαι πέδον, ἥβασ κτέ.
795. κρέμασ C.	κρέμασ
1034. ςύγειον C. W. *Medwb.*	5. ςύγειον πέλοιτο δ' ἄθλον

BUTLER.	DINDORF.
308. οἱ Νείλȣ πέλας. (de *naburen*).	
339 vlg. μὴ 'κδῶς 1.	1. μὴ 'κδῶς
549. ἄςυ Μυσῶν, (de stad der *Mysiers*).	
662. Μηδ' ἐπιχωρίοις 2. Πτώμασιν αἱματίσαι πέδον· Ἥβας κτέ.	2. μηδ' ἐπιχωρίοις * * πτώμασιν αἱματίσαι πέδον γᾶς, ἥβας (den *aardbodem*)
1034. Στυγερὸν πέλει τόδ' ἄθλον (deze wedstrijd is *hatelijk*.	

In de noten verdedigt BUTLER op 339 te regt de verbetering van SCHÜTZ: Αἰτȣ͂σι μὴ 'κδȣ'ς, en 662 die van HEATH: μηδ' ἐπιχωρίοις ἔρις. Mij dunkt -οις staat voor -ρις en ί (met eenen haal door het accent) beteekent -ίων (en *de strijd* make den *aardbodem* niet bloedig door het vallen der landgenooten). Vgl. B. 778 vlg.

2. *Plaatsen, door het foutief afdeelen der woorden bedorven.*

Lezingen der *Aldina*.

Vs. 30 vlg. ἀρσενοπληθῆ | δεσμὸν ὑβριςὴν, αἰγυπτογενῆ (de met mannen gevulde, overmoedige *band* van *Aegyptisch* geslacht)

225 vlg. ἐν ἀγνῷ, δεσμὸς ὡς πελειάδων | ἵζεσθαι (op zuiveren grond, gelijk een *band* duiven, *te zitten*). — αι voor ε, SCHAEF. bl. 380 vlgg.; de plaats behoorde

eigenlijk onder 3, en staat hier alleen wegens hare overeenkomst met 30 vlg. 684. Dáárom is hier ook van de gewone volgorde afgeweken.

684. *νούσων δεσμὸς κτἑ.* (en de *band* der ziekten — zitte verwijderd van het hoofd der stedelingen.).

202. *μέμνησο δ' εἴκειν χρεῖος εἶξεν ἡΦυγάς.* (denk toe te geven, de *arme* balling *gaf toe*).

299. *βȣ́την γυναῖκ' ἔθηκεν αῤγεῖα θέος*, (de *Argische* godin maakte *eene* vrouw tot een *ossendrijver*). — Misschien bij 4.

596. *τὸ μεῖον κρεῖσσον ὢν κρατῦνει* (het zwakkere regeert, *als zijnde sterker*)

993. *ἁγνῷ θ' ὅμιλον* (*en* de menigte *aan het reine*)

La. = Med.	ROBORTELLUS.
30 vlg. *δεσμὸν* C.	1. *δεσμὸν*
223 vlg. *δεσμὸσ* C. W. *ἵζεσθαι* C. W. *Medwb.*	2. *δεσμὸς* — *ἵζεσθε*
684. *δεσμόσ* C.	3. *δεσμὸς*
202. *εἶξενὴ* C. *εἶξεν ἡ* W.	*χρεῖοσ. εἶ ξένη Φυγὰς.* (ge *zijt behoeftig, vreemd, balling*).
299. *βού . . . την* Litera erasa est, sed satis apparet *ν* fuīē. ' a sec. m. C. Βού-την W.	4. Βȣ́την
596. *κρεισσον ὢν* C. *κρείσσον ὢν* W. *κρεῖσσον ὢν Medwb.*	5. *κρεῖσσον ὢν*
993.	*ἁγνῷθ' ὅμιλον* (de onbekende menigte)

BUTLER.	DINDORF.
30 vlg. *ἀρσενοπληθῆ Δ' ἑσμὸν κτἑ.* (de *zwerm*, *bende*)	
223 vlg. *δεσμὸς* — *Ἵζεσθε*, 1.	*δ' ἑσμὸς* — *ἵζεσθε* (*gaat zitten*, als eene *vlugt* duiven)
684. Νȣ́σων *δ' ἑσμὸς* en de *zwerm*, de *bende* der ziekten)	

BUTLER.		DINDORF.
299. Βέτην	2.	βοῦν τὴν γυναῖκ' ἔθηκεν (zij maakte de vrouw tot eene koe)
396. Τὸ μεῖον κρεισσόνων κρατύνει (het zwakkere beheerscht de sterkeren — waar regeringloosheid is?)		

In de noten geeft BUTLER beide verbeteringen als zoodanig op.

3. *Plaatsen, door de zamenwerking der beide straks genoemde oorzaken bedorven.*

Lezingen der *Aldina.*

Vs. 66 vlg. ὤλετο πρὸς γειρὸς ἕο ἐν
δυσμάτορος κότε τυχών,
(hoe — het van hare hand stierf, zich bevindende in — ἐν met gen.! — den toorn zijner ontaarde moeder). — ο voor θ, B. 718.

154 vlgg. εἰδὴ μὴ μελανθὲς
ἡδιόκτυπον γένος | τόνταιον.
τὸν πολυξενώτατον
ζῆνα τῶν κεκμηκότων.
ἱξόμεσθα κτέ.
(zoo niet, dan zullen wij, het zwarte *of door* ZEUS *getroffen* geslacht, — ἡ διόκτυπον — ons begeven tot den τόνταιον?, den alles ontvangenden ZEUS der dooden — HADES). — δ voor λ, B. 711, τ voor γ, B. 710.

263 vlg. χθόνα | τὴν δε καθαίρει κνωδάλων (hij reinigt deze streek van ondieren. — De fout ligt in het regeren van den genitivus door het simplex καθαίρειν.). — κ voor κκ.

321. καὶ τε δανκοί γε τ' οὔνομ' ἀφώνω λόγω. (Men zal hier altijd moeten veranderen, maar zou kunnen beweren, dat de naam DANAOS niet onbepaald te verwerpen is). — ω voor οο, B. 718, en dit voor θο.

789 vlg. πρὶν ἄνδρ ἀπευκτὸν, | τῶ δ' ἐγχριμφθῆναι χεροῖν. (antequam huc vir invisus vim facturus accedat. DIDOT!). — χερ voor χρ.

802 vlg. *τὸ γὰρ θανεῖν ἐλευθερȣ͂ | ται φίλαι ἐκ τῶν κακῶν.* (want het sterven bevrijdt, *vriendinnen, uit de* rampen). — *ε* voor *α*,

843 vlg. *ἀθάνα πολύῤῥογον*, | *ἁλμήεντα πόρον*, (gaat heen — *ATHENE* den — *πολύρρογον* — zilten weg .....). — *α* voor *ει*, B. 708; *υ* voor *ο*, B. 736; *γ* voor *τ*, B. 710.

987. *δόρυ κάνημέρω θανὼν*, (gestorven door eene *lans* — *δορί* — *al was het zonder dag* — *κάνημέρῳ*, zoo het bestond; misschien beter onder II). — *υ* voor *ι*, *η* voor *ει*.

1056. *σὺ δὲ θέλεις ἀναθέλητον* (gij *wilt* hetgeen niet *te willen is* — zoo het woord bestond). — *η* voor *κ*, B. 716.

La = Med.	ROBORTELLUS.
66. *χειρὸς ἕο ἐν* C. *ἕο ἐν* Sic ex corr. W.	1. *ἕο ε'ν* = | *δυσμάτορος*
154 vlg. *ἡ διόκτυτον* C. 'Η *διόκτυπον* W. *τὸν˙ταιον* C. *τόν˙ταιον* W. *Medwb.*	2. *ἡ διόκτυπον γένοσ* | *τὸν ταγὸν* (*den heerscher*) | | | ... *ἰξόμεσθα*
263 vlg.	*την˙ δ' ἐκκαθαιρειк νωδάλων* (eerst dit verklaart den gen.)
321. *καὶ τοῦ* C. *Medwb.* *δαναοίγε* C. *δαναοῦγε Medwb.* *ἀφθόνωι* C. *ἀφώνῳ* W. *Medwb.*	3. *καὶ τȣ͂ δαναοίγε τοὔνομ' ἀφθόνῳ λόγῳ.*
789 vlg. *τῶδ* C. *τῷδ'* W. *Medb.* *ἐχριμφθῆν χροῖν* C. W. *ἐγχριμφθῆν Medwb.* *χροῖν Medb.*	4. *τῶδ' ἐχριμφθῆναι χεροῖν*,
802 vlg.	*φιλαιακτῶν κακῶν* (uit de *klagenminnende* rampen).
843. *εἰθάνα πολύρρυτον* C. Εἰθάνα *πολύῤῥυτον* W.	*εἰ τ' α'νὰ πολύῤῥυτον* (*daarna over den sterk vloeijenden* — zilten weg, zal ik u enz.)
987. *δορυκ'ἀνημέρωι* C.	5. *δορυκ' α'νημέρω*
1056. *θέλγεισ ἀνάθελκτον* C. W. *θέλγεις ἂν ἄθελκτον Medwb.*	*σὺ δὲ θέλγεις ἀνάθελκτον*,

ROBORTELLUS mist nog enkele bijzaken, 263 vlg. is *ἐκκαθκίρει κνωδάλων* zijne bedoeling en het andere drukfout, en 1056 *ἂν ἄθελκτον* de ware lezing.

Butler.		**Dindorf.**
66. χειρὸς ἕο, ἐν κτέ.	1.	χειρὸς ἕθεν (van *hare* hand; — zonder ἐν met den gen.)
154 vlg. Ἦ διόκτυπον γένος Τ῎ȣγγαιον, κτέ.	2.	1. ἢ διόκτυπον γένος τοὔγγαιον
321. Καὶ τȣ͂ γε Δαναȣ͂ τ῎ȣνομ’ εὐφώνῳ λόγῳ	3.	καὶ τοῦδ’ ἄνοιγε τοὔνομ’ εὐφώνῳ λόγῳ (*verklaar ook diens* naam met *welluidende* rede).
789 vlg. Πρὶν ἄνδρ’ ἀπευκτὸν Τῷδ’ ἐγχριμφθῆναι χε(ροῖν·	4.	2. πρὶν ἄνδρ’ ἀπευκτὸν τῷδ’ ἐγχριμφθῆναι χεροῖν·
987. δορὶ ἀνημέρῳ θανὼν	5.	δορικανεῖ μόρῳ θανὼν (stervende aan eenen dood *door de lans veroorzaakt*).

In de noten kent Butler de van Porson afkomstige verbeteringen op 66 en 321, hier blijft nog εὐφώνῳ valsch uit ἀφώνῳ *Medwb.*, dat zij alleen kenden, en nog in *WLa.* herhaald is; *CLa.* geeft ἀφθόνωι, de ware lezing, gelijk Naber mij doet opmerken. Voor 987 raadt Butler aan δορί τ’ ἀνημέρῳ (*en met eene lans zonder dag*) » quod miror neminem vidisse." Deze aanmerking alleen en het niet vinden der ware lezing op 156 zouden hem reeds tot een slecht Criticus stempelen; hij gaf niet als Dindorf in den haast eene Tekstuitgaaf maar eene Standaardeditie, hij beredeneert zijne lezingen, en schoon *Medwb.* hem τόνταιον gaf, vindt hij niet, dat in deze lezing τὸν γάιον (*den aardschen* — Zeus) ligt opgesloten.

Wellauer heeft te regt:

Εἰ δὲ μή, μελανθὲς
Ἡλιόκτυπον γένος,
Τὸν γάϊον κτέ.

Zoo niet, dan zullen wij, het zwarte, *door de zon getroffen* geslacht, ons begeven tot den *aardschen* — Zeus. Men leze echter γάιον zonder τόν, en in de antistrophe 170 τὸν [τᾶς]. βοός κτέ., wat den zin niet verandert en deze maat herstelt

— υ — || — υ | — υ | — υ | υ̲

Want hoezeer τὸν γάιον, omdat het in het *Florentijnsche* Hs.

(*CWLa. Medwb.*) bedorven is, althans één Hs. vroeger reeds bestaan moet hebben, houd ik beide lidwoorden voor ingeschoven, te gereeder, wijl hetzelfde geval nog eens voorkomt, AESCH. *Prom.* 588. 608:

κλύεις φθέγμα [τᾶς] βούκερω παρθένου;
θρόει, φράζε [τᾷ] δυσπλάνῳ παρθένῳ.

Hier is de maat (υ — — υ — | υ — — υ —) dochmisch; zij wordt door het uitwerpen der lidwoorden hersteld. Hoogstwaarschijnlijk zijn deze er in gevoegd door iemand, die, schoon met dochmien onbekend, de maat verloren waande en haar wilde herstellen. Ook deze zekere verbetering (van Prof. COBET) ondersteIt reeds eene fout in het Hs. waaruit de *Mediceus* is afgeschreven, immers deze geeft niet alleen 588 τᾶσ βουκέρω παρθένȣ *CLa.*, maar zelfs 608 φράζετε, bedorven uit ΦΡΑΖΕΤΑΙ d. i. φράζε τᾷ.

Vs. 789 vlg. leest MARKSCHEFFEL bl. 185 te regt:

πρὶν ἄνδρ' ἀπευκτὸν (drukf. ἀπ.) τῷδε χριμφθῆναι χροΐ.

» antequam vir abominandus huic (id est meo) corpori appro» pinquet, meum corpus contrectet." Vgl. boven bl. 39.

4. *Plaatsen, door andere oorzaken bedorven.*

Lezingen der *Aldina*.

Vs. 22 vlg. συν τοῖς δ' ἱκετῶν ἐγχειριδίοις
ἱεροςέπτοισι κλάδοισι
(met deze »handtuigen" van smeekelingen, met *heilig* omkransde takken).

164 vlgg. κοννωδάταν | γαμετ' 'ȣρανόνεικον (zie bl. 34 vlg.)
χαλεπȣ̃ γὰρ ἐκ | πνεύματος εἶσι χειμών
(want uit een *hevig blazen* zal een storm voortkomen.

349 vlg. ἴδε μέγαν ἱκετὴν (zie bl. 30. 32) φυγάδα πέριδρομον·
λευκόδικτον ὡς | δάμαλιν ἀμπέτραις κτέ
(zie mij de smeekelinge, — με τὰν ἱκέτιν — die vlugtend omzwerft, gelijk eene *witgevlekte* — λευκόςικτον — vaars, die op de rotsen — ἀν πέτραις — enz.).

367. ἐκ πνοεῖν ἄκη (heelmiddelen *uit te blazen* — zoo het bestond, van πνοή).

375. ἄλγος φυλάσσȣ. (wacht u voor de *smart*).

420. vlgg. *τὰν Φυγάδα μὴ προδῷς,*
τὰν ἕκαθεν ἐκβολαῖς
δυσθέοις ὁρωμέναν κτἑ.
(de ballinge, die uit de verte . . . door goddeloos verdrijven *gezien* wordt).

758 vlg. *μεμαργωμένοι κυνοθρασεῖς θεῶν.* (woedend, hondsch, onbeschoft *van de goden*).

La.* = *Med.	**ROBORTELLUS.**
22 vlg. Ἱεροστέπτοισι W.	1. ἱεροςέπτοισι
164 vlgg. κοννωδάταν γαμετουρανόνεικον C. W.	2. κ. | γ. | χαλεποῦ γαρ̀ ἐκ | πνεύματος εἶσι χειμὼν,
149 vlg. λευκόδικτον C. W. *Medwb.*	3. λευκόςικτον ̣ὡς | δάμαλιν ἀμπέτραις
367. ἐκπνοεῖν C. *Medwb.* »SALV. »legit ἐκνοεῖν." BUTLER.	4. ἐκπνοεῖν
375. ἄλγοσ C. W. *Medwb.*	ἄγος Φυλάσσου, (wacht u voor de *bloedschuld*)
420 vlgg. ὀρομέναν C. W. ω m. s. C.	5. ὀρωμεν'αν,
758 vlg.	6. μεμαργωμε'νοι καὶ κυνοθρασεῖς ὄντες,

ROBORTELLUS schijnt bij moeijelijker corruptien ook betrekkelijk minder gelukkig te zijn geweest dan bij de ligteren; hier is de uitslag niet ten zijnen voordeele.

BUTLER.		**DINDORF.**
22 vlg. Ἱεροςέπτοισι	1.	ἐριοστέπτοισι (met *wol* omkransde — takken).
164 vlgg. Χαλεπȣ̃ γὰρ ἐκ Πνεύματος εἶσι χειμών.	2.	1. χαλεποῦ γὰρ ἐκ πνεύματος εἶσι χειμών.
349 vlg. Λευκόςικτον ὡς δάμαλιν ἀμπέτραις		2. λευκόστικτον ὡν δάμαλιν ἀμ πέτραις
367. ἐκπονεῖν ἄκη (*met moeite uit te vorschen*)		
420 vlgg. ὁρμωμέναν	4.	ὁρμέναν (van verre — *gekomen*)

BUTLER.		DINDORF.
758 vlg. Μαμαργωμένοι κυνοθρασεῖς θεῶν	5.	μεμαργωμένοι κυνοθρασεῖς θεῶν. οὐδὲν ἐπαΐοντες. (woedend, hondsch onbeschoft, *naar* de goden *volstrekt niet luisterend*)

De verbeteringen op 22 vlg. (van STANLEY) en 420 (van PORSON) kent BUTLER in de noten en beveelt ze aan; sedert is tegen de tweede door MARKSCHEFFEL bl. 207 een niet geheel ongegronde twijfel geopperd. Dezelfde verbetert op bl. 169 vs. 349 vlg., gelijk vóór hem reeds HERMANN [15] gedaan had:

λυκοδίωκτον ὡς δάμαλιν ἀν πέτραις κτέ.

want dit, niet λευκόςικτον, schuilt in λευκόδικτον van *CWLa. Medwb.* Vs. 164 vlgg. leze men:

χαλεπὸς γὰρ ἐκ θεῶν
πνεύματος εἶσι χειμών.

Deze lezing redt de maat -κον υυ — | υ — υ — || — υυ — | υ — —
en den zin: want uit *het blazen* der goden zal een *zware* storm opkomen; eerst dit verklaart, waarom HERES toorn οὐρανόνικος is.

Vs. 758 vlg. is dus hersteld uit een Hs. der Koninklijke Bibliotheek te *Parijs*, N°. 3521, thans 2886, *Ask. D.* bij BUTLER en SCHÜTZ, *Reg. L.* bij WELLAUER, *P.* bij MARKSCHEFFEL; FAEHSE [16] heeft er eene zeer slechte collatie van bezorgd; die lust heeft zich met eigen oogen te overtuigen, hoe FAEHSE de Hss. die hij zelf gecollationeerd heeft op eene droevige wijs door elkaar haspelt, moge zulks naslaan bij WELLAUER T. II. bl. VII vlgg.

Daar nu vs. 759, οὐδὲν ἐπαΐοντες (immers οὐδ' ἕν), alleen uit dit Hs. bekend is, en dus in het *Florentijnsche* niet schijnt te staan, scheen mijne bewering wederlegd, in de *Aeschylea* bl. 25

---

[15]) Septem aperta operta apud Aeschylum. In: Godofredi Hermanni Opuscula, VII Voll. 8., Leipzig, G. en E. Fleischer, 1827—1839. Vol. IV, 1831, N°. 8, pp. 333—340, N°. VII, pp. 339 sq.

[16]) Sylloge Lectionum Graecarum Glossarum Scholiorum in Tragicos Graecos atque Platonem, e Codd. Mss. qui in Bibliotheca imperiali Parisiis adservantur erutorum in ordinem redacta. Collegit et publicavit G. Faehse, Lips. Weidmann, 1813, 8.

en boven bl. 13 vlg. tegen WELLAUER [17], ELMSLEY en MARKSCHEFFEL volgens BURGESS en COBET uitgesproken, dat alle andere Hss. en Edities alleen uit den *Mediceus* en zijne afschriften zijn voortgevloeid. Immers de *Reg. L.*, als behelzende een vs. dat de *Med.* niet kent, moet buiten dezen nog andere bronnen gehad hebben.

Gebrek aan ruimte belet mij, deze interessante vraag hier in het breede na te gaan en aan te toonen, dat een overwegende zamenloop van omstandigheden mij noopt aan te nemen, dat de *Reg. L.* of diens bron uit den *Med.* werd afgeschreven toen deze vs. 759 nog had. Wel is waar deze onderstelling klinkt onwaarschijnlijk, echter blijft zij alleen mogelijk, èn omdat de *Reg. L.* op *Prom.* 134 heeft *θερμερῶπιν*, eene fout *van welke bewezen is, dat zij slechts uit verkeerd lezen van den Med. ontstaan kon.* De *Reg. L.* heeft sommige goede lezingen, enkelen zelfs beter dan *La.*, maar deze is hij aan gissingen van zijnen geleerden afschrijver JANUS LASKARIS verschuldigd, niet aan een zuiverder oorspronkelijk Hs.

Deze stellige uitspraak omtrent de lezingen van den *Reg. L.* is mij evenwel eerst kortelings door de goedheid van Prof. COBET mogelijk geworden, die mij niet alleen zijne Collatie van den *Mediceus* ten gebruike heeft afgestaan (en hoe verreweg deze de beste is ziet elk deskundige), maar ook onlangs te *Parijs* zijnde, ten mijnen behoeve de plaats uit den *Prometheus* in den *Reg. L.* heeft nageslagen en de *Smeekelingen* geheel heeft afgeschreven, waardoor de kritiek van dit stuk eene belangrijke schrede vooruitgegaan is en ook die van AESCHYLOS in het algemeen niet weinig wordt bevorderd. Prof. COBET houdt er zelf niet van, bewierookt te worden, en in zijnen lof uit te wijden zou mij niet voegen; hij neme dus thans mijnen hartelijken dank aan voor dit nieuwe blijk zijner welwillendheid zoo jegens mij als jegens onze *Mnemosyne*, en houde het er voor, dat ik hem dien telkens betuig, wanneer ik het in het vervolg soms bij de eenvoudige vermelding berusten laat, weder iets aan hem

---

17) WELL. T. I. bl. IX, ELMSL. achter BLOMFIELDS *Prometheus*, bl. 168, *Edinburgh Review* 1810. XXXIII, bl. 219, MARKSCH. bl. 181. BURGESS *ann. ad Suppl.* bl. 41.

verschuldigd te zijn. De beste dankbetuiging, dat weet ik, meent hij te ontvangen wanneer met zijne giften iets ten voordeele onzer Wetenschap is verrigt; mogten zij mij thans gestrekt hebben, om aan dit voorbeeld het groote absoluut belang der Tekstkritiek te bewijzen, en ook eenigen invloed te hebben uitgeoefend op de meening van het litterarisch gevormde publiek aangaande de zekerheid harer uitkomsten.

Leyden, 9 *Septbr*. 1851. E. J. KIEHL.

BLADVULLING.

In de *Revue des Deux Mondes*, Jaargang 1850, Augustus 2, bl. 621, geeft de majoor in *Oostenrijksche* dienst G. DE PIMODAN berigt omtrent een *Romeinsch* zwaard uit *Herculanum* afkomstig en te *Castelfranco* in *Lombardije* bewaard, met het opschrift: »*Senatu(s)consulto Roma vincit*," hetgeen hij dus vertaalt: »Rome »doit vaincre, le sénat l'ordonne."

Het verschijnsel dat militairen Latijnsche opschriften mede deelen is veel te zeldzaam om het niet met genoegen zelfs hier te zien, waar de dappere majoor te midden van zijne krijgstogten niet heeft opgemerkt, dat het Latijnsche taaleigen zou eischen »*ex Senatusconsulto*" en dat buitendien zulk een opschrift, zoo het al bestond, bespotting in plaats van bewondering zou verdienen. M. i. echter zal er op het zwaard staan »*S C Roma vincit*" terwijl tusschen de letters S en C eene I zal zijn uitgevlakt, zoodat de ware lezing van het opschrift niet is SC (*Senatusconsulto*), maar SIC *Roma vincit*, zóó overwint Rome.

L., 1 *Dec*. 1851. E. J. K.